

В. С. Білецький, В. І. Павлишин

Кремень

КРЕМІНЬ – мінеральне утворення, що складається з кристалічного й аморфного кремнезему (*опалу, халцедону* або [кварцу](#)). За хім. складом переважно SiO₂. Від кварцу відрізняється мікрокристаліч. структурою. К. поширений у природі у вигляді конкрецій, жовен, лінз і пластів, що залягають серед вапняків і крейдових відкладів або у січних на шаруваннях. Найчастіше трапляється в осад. породах. Утворюється при діагенезі осадів, катагенезі гірських порід і при вивітрюванні. Твердість 7. Колір жовтий, бурий або чорний. Злам раковистий. Розрізняють К.: бурокам'яний (спесартин); волокнистий (волокнистий силіманіт; волокнистий різновид кварцу); залізистий і залізний (різновид кварцу, який містить домішки оксидів заліза); малахітовий (хрикозола); нільський (бура яшмова галька з Єгипту); плаваючий (пористий опал або кварц в округлих конкреціях у суміші з халцедоном орган. походження). В Україні поклади К. знаходяться на Волині, Поділлі та Донбасі. Завдяки властивості К. колотися первісні люди надавали йому сколами необхід. форми та гостроту робочої поверхні. За допомогою К. також добували вогонь. Саме це мінерал. утворення було тим осн. каменем, який дав назву найраннішому періоду в історії людства – [кам'яному віку](#). На укр. землях виявлено низку тогочас. крем'яних шахт, а також знайдено значну кількість крем'яних знарядь праці, наконечників стріл і списів. Нині К. використовують для виготовлення фаянсу, емалей, глазурі та ін.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Кремень / В. С. Білецький, В. І. Павлишин // *Енциклопедія Сучасної України*
[Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН

України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-2018>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).